

Лекція 5. Підстави та процесуальний порядок здійснення оперативно-розшукової діяльності

Підстави проведення ОРД

Стаття 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає **виключний перелік підстав** здійснення ОРД. Законодавець виділяє два види підстав:

Протидія злочинності

Підстави, спрямовані на виявлення, попередження та припинення кримінальних правопорушень

Дозвільний характер

Підстави, пов'язані з перевіркою осіб щодо допуску до державної таємниці та спеціальних об'єктів

- ❑ При відсутності зазначених підстав приймати рішення про проведення оперативно-розшукових заходів **забороняється**.

Перша категорія: достатня інформація

Наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів. Відповідно до ст. 1 Закону «Про інформацію», інформація – це будь-які відомості та/або дані на матеріальних носіях або в електронному вигляді.

Достатність – це сукупність інформації про факт злочинної діяльності, який неможливо довести без використання комплексу оперативно-розшукових заходів.

Характер інформації для здійснення ОРД

1

Кримінальні правопорушення

Інформація про правопорушення, що готуються, та осіб, які їх готують

2

Розшук осіб

Особи, які переховуються від органів досудового розслідування, суду або ухиляються від покарання

3

Безвісно відсутні

Особи, зниклі безвісти, оголошуються у державний, міждержавний та міжнародний розшук

4

Розвідувально-підривна діяльність

Діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України

Джерела інформації про протиправну діяльність

Підстави для здійснення ОРД можуть міститися у різноманітних джерелах:

Офіційні джерела

- Заяви та повідомлення громадян
- Повідомлення посадових осіб
- Письмові доручення та постанови слідчого
- Вказівки прокурора
- Ухвали слідчого судді, суду

Інші джерела

- Матеріали правоохоронних органів
- Запити правоохоронних органів інших держав
- Міжнародні правоохоронні організації
- Негласні заходи оперативних підрозділів
- Особи, які надають конфіденційну допомогу

Порядок оголошення розшуку

Відповідно до ст. **281 КПК України**, про оголошення розшуку підозрюваного вноситься постанова слідчого або прокурора. Відомості вносяться до **Єдиного реєстру досудових розслідувань**.

01

Постанова про розшук

Викладається кваліфікація та обставини вчинення діяння, дані про розшукувану особу

02

Довідка про особу

Зовнішність, одяг, звички, особливі прикмети, родинні зв'язки, місце роботи та проживання

03

Внесення до ЄРДР

Відомості про оголошення розшуку обов'язково вносяться до реєстру

Контррозвідувальна діяльність

Контррозвідувальна діяльність – це спеціальний вид діяльності у сфері забезпечення державної безпеки, спрямований на попередження, виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам безпеці України.

Добування інформації

Аналітична обробка та використання інформації про розвідувальну та терористичну діяльність

Протидія загрозам

Протидія діяльності спецслужб іноземних держав на шкоду державній безпеці

Нейтралізація

Розроблення заходів щодо запобігання та нейтралізації загроз інтересам держави

Спеціально уповноважений орган – Служба безпеки України. Окремі заходи можуть проводити розвідувальні органи та Управління державної охорони.

Реальна загроза учасникам судочинства

ОРД здійснюється при реальній загрозі **життю, здоров'ю, житлу, майну** працівників суду та правоохоронних органів, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Правоохоронні органи

Прокуратура, Національна поліція, СБУ, Військова служба правопорядку, органи охорони кордону, БЕБ

Учасники судочинства

Потерпілий, підозрюваний, свідок, експерт, перекладач, понятий та їх представники

Члени сімей

Близькі родичі учасників кримінального судочинства, якщо щодо них здійснюються погрози

РОЗДІЛ II ДОЗВІЛЬНІ ПІДСТАВИ

Допуск до державної таємниці

Друга категорія підстав – запити повноважних державних органів про перевірку осіб у зв'язку з допуском до державної таємниці, роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках, а також осіб з дозволом на перебування у контрольованих зонах аеропортів.

Відповідно до ст. 1 Закону «Про державну таємницю», **допуск** – це оформлення права громадянина на доступ до секретної інформації зі встановленням ступеня секретності. Перевірка здійснюється органами СБУ.

Сфери державної таємниці

1

Оборона

Стратегічні плани, дислокація військ, бойова готовність, озброєння, розвиток військової техніки, система цивільного захисту

2

Економіка, наука і техніка

Мобілізаційні плани, державне оборонне замовлення, запаси дорогоцінних металів, стратегічні науково-дослідні роботи

3

Зовнішні відносини

Директиви делегаціям, військове та науково-технічне співробітництво, експорт/імпорт озброєння

4

Державна безпека

Особовий склад ОРД-органів, засоби та методи ОРД, конфіденційні співробітники, криптографічний захист, державні шифри

Інші дозвільні підстави ОРД

1 Перевірка для розвідувальних органів

Перевірка осіб у зв'язку з призначенням на посади в розвідувальних органах, залученням до конфіденційного співробітництва або доступом до розвідувальної таємниці

2 Функції розвідки (ст. 17)

Розвідувальні органи України мають право проводити оперативно-розшукові заходи для реалізації функцій розвідки відповідно до Закону «Про розвідку»

3 Протидія відмиванню доходів

Наявність узагальнених матеріалів центрального органу, що реалізує політику у сфері запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму

РОЗДІЛ III СТРОКИ ВЕДЕННЯ СПРАВ

Строки ведення оперативно-розшукових справ

Стаття 9-1 Закону «Про ОРД» встановлює диференційовані строки ведення справ залежно від категорії осіб та характеру правопорушення.

Категорії строків ведення ОРС

Категорія	Строк ведення справи
Невстановлені особи, які готують правопорушення / переховуються	До встановлення або розшуку, але не більше строків давності притягнення до кримінальної відповідальності
Зниклі безвісти за особливих обставин (збройний конфлікт, НС)	До встановлення місця перебування, поховання чи місцезнаходження останків – без обмеження
Особи з даними про підготовку до правопорушення	До 6 місяців
Причетність до терористичної діяльності	До 5 років

Продовження строків ведення ОРС

До 12 міс.

До 18 міс.

Понад 18 міс.

Продовження до **12 місяців** здійснюється керівниками відповідних органів за погодженням із прокурором. Подальше продовження до **18 місяців** – керівниками найвищого рівня за погодженням із Генеральним прокурором. Для іноземців, підозрюваних у розвідувально-підривної діяльності, строки понад 18 місяців продовжує Голова СБУ за погодженням з Генеральним прокурором.

ВАЖЛИВО

Обчислення строків ведення ОРС

Початок строку

З дня затвердження начальником постанови про заведення справи

Закінчення строку

У день затвердження постанови про закриття оперативно-розшукової справи

- ❏ Припинення обчислення строку можливе, якщо особа тимчасово вибула за межі України або тяжко захворіла і проведення ОРД неможливе. Про припинення та поновлення вноситься **мотивована постанова**, затверджена начальником органу.

РОЗДІЛ IV ЗАКРИТТЯ СПРАВ

Закриття оперативно-розшукових справ

Закриття ОРС – це прийняття рішення відповідним керівником щодо припинення здійснення ОРД в рамках окремої категорії справ. Стаття 9-2 Закону «Про ОРД» визначає вичерпний перелік підстав для закриття.

Підстави закриття ОРС

Розшук особи

Яка переховувалася від органів розслідування, суду або була безвісно відсутня

Набрання сили вироком

Набрання законної сили вироком або ухвалою суду

Закриття провадження

Закриття кримінального провадження слідчим, прокурором або судом

Контррозвідувальні заходи

Завершення виконання або вичерпання можливостей для їх здійснення

Спростування матеріалів

Спростування у встановленому порядку матеріалів про кримінально протиправну діяльність

Також справа закривається при: виїзді особи за межі України, невстановленні ознак правопорушення у передбачені строки, виявленні прокурором незаконно заведеної справи, смерті особи.

Судові рішення як підстава закриття

Відповідно до ст. 369 КПК України, судові рішення поділяються на вирoki та ухвали:

Виправдувальний вирок

Ухвалюється, якщо не доведено вчинення правопорушення, причетність обвинуваченого або наявність складу правопорушення

Обвинувальний вирок

Суд визнає обвинуваченого винним, призначає покарання або звільняє від нього у передбачених законом випадках

Ухвала суду

Рішення щодо повернення обвинувального акту, направлення за підсудністю, зупинення провадження, застосування заходів забезпечення

Рішення набирає законної сили після закінчення строку апеляційного оскарження або після рішення апеляційної інстанції (ст. 532 КПК).

Процедура закриття ОРС

Постанова

Складається вмотивована постанова про закриття, затверджується уповноваженою посадовою особою

1

Перевірка прокурором

Протягом **10 діб** прокурор перевіряє додержання законів. Знищення справи до завершення перевірки заборонено

2

3

4

Повідомлення прокурора

У **триденний строк** письмово повідомляється відповідний прокурор

Повідомлення суду

Якщо заходи здійснювались за рішенням суду – повідомлення суду у **триденний строк**

Ключові висновки

Оперативно-розшукова діяльність має **виключний характер** та дозволена лише для пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Підстави

Виключний перелік:
протидія злочинності та
дозвільний характер

Строки

Від 6 місяців до 5 років
залежно від категорії справи

Закриття

9 підстав із обов'язковим повідомленням прокурора

ОРД здійснюється тільки у тих випадках, якщо іншими шляхами завдання вирішити неможливо.

